

POTOK (121) *sb m*

Oba o jasne.

sg N potok (19). ◇ *G* potoka (20), potoku (7); -a *BielKron, PaprPan, CzechEpPorz, SarnStat* (2); -u *LubPs, RejPos, StryjKron*; -a : -u *BibRadz* (4:1), *BudBib* (11:3). ◇ *D* potokowi (4). ◇ *A* potok (9). ◇ *I* potokiem (16); -em (2), -(e)m (14). ◇ *L* potoku (6), potoce (1) [*w rymie*] *KlonŻal*. ◇ *V* potoku (2). ◇ *pl N* potoki (16). ◇ *G* potok(o)w (6). ◇ *D* potok(o)m (2). ◇ *A* potoki (5). ◇ *I* potoki (3) *BibRadz, BielKron, GrabowSet, potokami* (1) *PowodPr*. ◇ *L* potok(ach) (2) *MiechGlab, BudBib, potokoch* (1) *Strum*; -ach (1), -(a)ch (1). ◇ *du I (cum nm)* potokoma (1) *BielKron* 281v.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Zbiornik płynącej wody; rivus Vulg, JanStat; flumen, torrens PolAnt, Cn; torrens aquae PolAnt; eluvies, fluentum, interlucies Cn* (113) :

a. *Wielki strumień, mała rzeka* (104) : *BierEz P; MiechGlab* 46; *záthkáli wísfytkie ftudnice/ y potok który płynął w pośrodku ziemi/ móowiąc: By lepák nieprzyciągnęli Krolowie Assyryjcy/ y nienależli dońtatek wody. Leop 2.Par 32/4; Drzewá gáłężifte zákrywáią go cieniem íwym/ á wierzbin y nád potoki okrywáią go. BibRadz Iob 40/17, I 276a marg; BielKron 15, 42, 91, 94; BielSat M4v [2 r.]; Wízfytke potoki idą do morzá/ á przed íię morze nie nápełnia íię/ do mieyfca íwego potoki idą/ áby íię wracály ciekąc. BudBib Eccle 1/7; Ale íeíli íię włękníe á položy íię zá rzeką/ tedy my íię ku niemu przeprawimy [...]. A ták Iudá przyciągnáwízy blízey ku potokowi/ [...] rofkazał ludowi nád potokiem/ [...] áby żadnemu z ludu nie dopuífzczáli wáłu íypác BudBib 1.Mach 5/42, Ios 17/9 [2 r.], 2.Reg 17/13, 3.Reg 17/6, 7, 2.Esdr 2/15 (17); Kárpíe/ Kárásíe/ ty íye w Rzékách nie bárzo rády báwíą/ á zwłáfzczá w málych Potokoch/ álbo ná Byítrych wodách. Strum O3, N4v, O3v; Słyfzē młynik nie závádfzi choć owo tárkoce/ Przy ízumíącym potoce. KlonŻal C2, D2v; BielSjem 35 [2 r.]; GrabowSet K2v; KlonFlis C3v.*

W połączeniu z nazwą [w tym: n-loc w w N a: indecl (14) – przy formie przypadku zależnego (9) –, n-loc w składni zgody (8), ai (2); potok + nazwa (23), nazwa + potok (1)] (24): LubPs hhv; wízfytke mífáltá wísfokíe leżące nád potokiem Arbonái poborzywízy przyciągnął áż ku Morzu BibRadz Iudith 2/13, Deut 4/48, 1.Reg 31 arg, 2.Reg 23/30, 3.Reg 15/13, 18/40; Roíkazał tedy Helíafz áby proroki báłwáńfkie powíazano/ á potopiono w potoku Cizon BielKron 85, 42, 84, 284v; Zás potym rozmfłował íię niewíáfty nád potokiem Szorekíem BudBib Iudic 16/4; mífzfkał w potoku Kíerythíkíem/ który przy Iordanie. BudBib 3.Reg 17/5; Wywíofł też gay z domu Iehowy precz Ieruzalím do potoká Kidroná/ y ípáííł íy ná potoku Kidroníe BudBib 4.Reg 23/6, Ios 17/9, Iudic 4/13, 2.Reg 24/5, 4.Reg 23/12, 2.Par 15/16, 29/16; CzahTr Hv, H2; Tákfze Ráíftáwíca/ potok níefzfzczęílfwy/ Píerwey wod pozbędfzíe/ nízfli tve poczfíwy Y níetrwożny Struáfíe/ żywotá íkończenie V ryceríkích ludzí przíydfzíe w záfomníenie. SzarzRyt C2; [y zrzodío zdomu Iehowy wynídfzie/ á odwílfzy potok Szythymfki [et irrigabunt torrentem Sittim (marg) spinarum (-) I Joel 3/23]. BudBib Joel 3/18].

W połączeniu szeregowym (1): Bo Iehowa Bog twoy wíedzíe cífę do zímíe dobrej/ do zímíe (wktorey) potoki/ wody/ zrzodlá/ y przeduchy wychodzące zdolín y zgor. *BudBib Deut 8/7.*

W przeciwstawieniu: »potok ... rzeka« (2): *BibRadz Ps* 73/15; Inter fluuium et torrentem differentia, quia fluuius perennis est, torrens aetate arefcit. Rzeká wftawiczna iest/ á potok lećie wyfycha. *KlonFlis* H5v.

W porównaniach (12): *LubPs* cc4v; Zali dla tego nieporuły fie ziemia/ á niebędzie płakał wśfelki obywatel iey? y wftapi iáko wśfeláka rzeká/ y będzie wyrzucon/ á fplynie iáko potok Egipťki? *Leop Am* 8/8; Brácia moi omylili mię iáko pothok/ á wplýnęli iako powodz w rzekách. *BibRadz Iob* 6/15; Przyrownywa przyiaćioły nieuftáwiczne pothokom byftrym/ ábowiem iest wlálnóć potokow czału fułzey iź wyfycháią *BibRadz I* 276a *marg*; gdy mowić pocznie/ fłowá z wft iemu plyná: potokom onym iárem podobny/ ktorzy gdy ná iarz zbiorá/ pŁoty łamiá *OrzRozm* Q4; przebywania twoie Izráelu/ [...] iáko ogrody miedzy potoki *BielKron* 42v; Bo odkrycie fię iáko wodá fád/ á fprawiedliwoć iáko potok gwałtowny. *BudBib Am* 5/24, *Iob* 6/15, *I* 279a *marg*; áby od onego dobrego wfzczynał ffię iáko potok/ y wplywał by daleko *CzechEp* 258; *PowodPr* 25.

Wyrażenia: »potok bystry, bystrze plynący« [*szyk 2:1*] (2:1): áby nas niífczyli fwą popędliwoćyá/ Iák frogoć wod gdy pfluie co fwą nawálnóćyá. Práwye ná kftakt potoku byftrze plynácego *LubPs* cc4v; *BibRadz I* 276a *marg*; zbierámy/ záradzamy/ *per fas per nefas*, by iedno byŁo: kupiectwem rozlicznym/ iuz y ftan fłáchecki/ iáko byftrymi potokámi: Portámi nowymi iáko rzekámi/ Elekćiami lepak gęfťymi/ iáko morzem wálnym/ wielkie doftátki do nas wplywáią *PowodPr* 25.

»potok żywy, żywej wody« [*szyk 1:1*] (1:1): iák z krynice/ co w káźdey godzinie Wypuľcza potok żywy/ Przeyrzyťtym źrzodŁem plynie *GrabowSet* K4v, K2v.

Zestawienia biblijne w funkcji n-loc: »Potok Puszcza« [*w tłumaczeniu nazwy biblijnej „ha-araba” (hebr.: pustynia) (dziś prawdopodobnie potok wadi el-Hesa lub wadi el-Araba: depresja pustynna rozciągająca się od Morza Martwego do Akaby)*] (1): Bo oto ia wzwiodeę ná was domie Izráelow/ mowi Iehowá Bog Cewaoth/ narod/ że was trapić będą od wiázdú do Chámáthu/ áź do potoku (*marg*) Albo Rowniny (–) puľcze [*usque ad torrentem deserti*]. *BudBib Am* 6/14.

[»Potok Cierznia« = niezidentyfikowany potok, występujący w przepowiedni prorockiej dotyczącej przyszŁoci po odnowieniu Ziemi Świętej: Y będzie dnia onęgo: będą kropić góry fŁodkoć [...]: á wfzytkimi ftrumienmi Iudzkimi póyda wody: á źrzodŁo z domu PANÍkiego wynidzie/ y obleie potok ćierznia [*et irrigabit torrentem spinarum; ftrumień Cierniowy Leop*]. *WujBib Ioel* 3/18.]

Szeregi: »rzeka albo potok« = *flumen a.fluuius seu rivus JanStat* (4): iefli miedzy tákowými dziedźictwy niémáŁz gránic z práwá wczynionych/ tedy káźda z onych dziedźin ma mieć fwoy brzeg onéy rzeki álbo potoká/ który fie fklania do onéy dziedźiny. *SarnStat* 466, 466 [2 r.], 467. [*Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.*]

»źr(z)odŁo i potok(i)« = *fons et torrens PolAnt* (3): Tyś otworzył zrodŁo y pothoki/ á tyś ofuľzył rzeki byftre. *BibRadz Ps* 73/15, *2.Par* 32/4; *BudBib 3.Reg* 18/5.

Przen (19) : *RejPos* 231; *CzechEpPORz* **3; według Auguľtyná ś. te gwałtowne potoki [*tj. sekty*] ftrzaŁkiem oplynęły/ [...] á religia zásię Kátolicka [...] wielce fie pomnaża *PowodPr* 56.

a) *Obfite strugi innej cieczy* (3) : Ieden biŁ/ drugi bit byŁ: áź krew pomiészála Potoki: bo cały dzień tá bieśiáda [*tj. bitwa*] trwála. *ZawJeft* 13.

potok czego (1): Izali Pan potrzebować będzie tyfiacow báránow/ ábo dziefiáci tyfięcy potokow oliwy? *BibRadz Mich* 6/7.

Wyrażenie peryfr.: »szarłatne potoki« = *krew* (1): Niech fie twey moczy zły Tátárzyn boi/ Niechay Wołofzyn hárdości nie łtroi/ Niech z Mołkwy płyną Szárłatne potoki Koniom po boki. *KmitaPsal* A2v.

b) Łzy (3) : w žal dni me obrocił/ Oczy me zálał/ potoki gorzkimi. *GrabowSet* G2, L.

Wyrażenie: »potok łez płynienia« (1): Niołę/ złości śwych/ liczbę niełtycháną. By mnie/ z mego brzemięniá/ Twa lutość wybáwiłá/ A w tymby fię omyłá/ Chęć pełna obelżenia/ W potoku/ moich gorzkich łez płynienia. *GrabowSet* Sv.

c) Obfitość łask bożych (8) : [*dusza*] Chce cię zdroiu żywiący. Z ktorego/ iák dziś dobytey krynice/ Wdzięczne potoki wftáią/ Zátapiáiąc tefknice *GrabowSet* Q4v.

potok czego (4): Wzgárdziłem Pánie/ twych wod potok wieczny/ Stąd bol ferdeczny? *GrabowSet* R, 13. *Cf Wyrażenia*.

Wyrażenia: »potok [*czego, czyj*] (co jest) nieprzebrany« [*szyk 1:1*] (2): Iák łaká w kwiát vpłtrzona/ Ták będzie dułzá w cnoty vłtroiona: Odwilż iá vbłágány/ Wdzięcznym potokiem onym Twym/ co ielt nieprzebrány *GrabowSet* Fv, F4v.

»żywy potok [*czego*]« (1): Vgás/ wnętrzne prágnienie Onym żywym potokiem/ Láłki twey *GrabowSet* H4v.

α) Bóg jako dawca łaski (2) : Od ciebie/ wdzięczny potoku/ pochodzi/ Zywoť náłz/ [...] A coś lám łtworzył/ opátruiefz z niebá. *GrabowSet* Xv.

potok czego (1): Zmiłuy fie/ láłki potoku chętlivy *GrabowSet* T2v.

d) Nawala ludzka [*kogo, czyj*] (2) : Ogárnęłyć mię były boleści łmierci/ á potoki niepobożnych ludzi łtráłzyli mię. *BibRadz Ps* 17/5; *BudBib Ps* 17/4[5].

b. Struga wody deszczowej (3) :

W porównaniach (2): A ktorym kłztałtem gdy zbiorá z wielkiego dżdża pothoki/ Silnym gwałtem ze włząd zbiorá wnet zárázem potopy: w powođz co fię więc náwinie/ thák fię łádzi ich myślenie *ArtKanc* K15v; Ták fię teraz łtoczyły ná mię włze kłopoty/ Iák fię łzumem zbiegáią z wielkich dżdżow potoki *ArtKanc* Q9.

Wyrażenie: »z dżdża potok« [*szyk 2:1*] (3): Torrens – Potok zrdżdża [!]. *Calep* [1075]a. *Cf W porównaniach*.

c. Odnoga rzeki (2) : rzeká Renus wychodzi z gory ktorá zowá Adulá dwiemá pothokomá / ieden zowá pierwłzy/ drugi wtory *BielKron* 281v, 112.

d. Kanał sztucznie zbudowany (1) :

Szereg: »wzdroje i potoki« (1): Obwárował tedy wzdroie przed miástem pirwey y potoki/ áby ciekły do łtawku nizłzego *BielKron* 89v.

e. Akwedukt; aquaeductus *Murm, BartBydg* (2) : Aquaeductus. Wáffer furch. Potok rynná álbo przekopká kędy wodá wychodzy *Murm* 24; *BartBydg* 12b.

f. Koryto rzeki (1) : Wrociły fie záfię wody á łzły potokiem łwym iáko pirwey. *BielKron* 47.

2. *Strużka miodu* (1) : nǎdchodzili miod ciekǎcy/ ǎle fie k niemu nie fchylǎli/ tylko Ionǎtǎs/ ktory [...] rozmoczył pręt w potoku ǎ fkořtował miodu *BielKron* 64v.

3. *Naczynie do prania; trua Mǎcz; labrum eluacrum Cn* (2) : *Mǎcz* 466d; Do prędzǎwǎ oracz ma mieć/ miǎdlicę [...] / motowidło/ wijǎdło/ koćieł/ potok/ kijankę. *GostGosp* 114.

4. *Zestawienia w funkcji n-loc* (5) :

»Potok Grona« = *dolina Eszkol* (1): wzyęli s tǎm tego mieyfcǎ owocu figow/ [...] pǎlmowǎ gǎłǎs y z iǎgody odcięli/ ktora dla wielkořci ǎż nǎ drǎgu niefli dwǎ mężowie/ s tey przyczyny ono mieyfce nǎzwaŋo *Nehelchol*/ to ielť/ pothok gronǎ. *BielKron* 40v.

a. *Miejscowořci* (4) :

Zestawienie w funkcji n-pers (2): Iendrzey Potocki s Potokǎ *PaprPan* G4; W tym Woyciech Sempolenki/ y Bernhard z Potoku/ Smiele Litwę z lewego rǎtowǎli boku. *StryjKron* 732.

Zestawienia w funkcji nazw miejscowořci (2): [»Czarny Potok«: iź się pokazujǎ prawa dawniejsze u pozwanych, jako to u sołtysa z Czarnego Potoku. *OrdynWiej* 61.]

»Potoki Gahaszskie« [*tłumaczenie hebrajskiej nazwy Nachale-Gaasz*] (2): [*dzielnymi rycerzami byli*:] Churay z potokow Gǎhǎłz(fkich) [*Churai de Torrentibus Ghahas*] Awiel Hǎrwǎthfki. *BudBib* 1.Par 11/32, 2.Reg 23/30.

Synonimy: 1. struga, strumieŋ; c. odnoga; d. kanał, przekopa, przekopka, rynna; 3. drybus, faska.

Cf [**POTOCZKA**]

KW, ZCh